

Per 1 augustus 2021 is 'de wet ter verduidelijking van de burgerschapsopdracht voor scholen' in werking getreden. Daarmee krijgt deze opdracht een meer verplichtend karakter. Aan scholen wordt gevraagd om:

- kennis, inzicht en respect voor basiswaarden 'vrijheid', 'gelijkwaardigheid' en 'solidariteit' te ontwikkelen, ook in hun onderling verband. Dit zijn de waarden die ervoor zorgen dat mensen met uiteenlopende waarden en normen vreedzaam kunnen samenleven;
- sociale en maatschappelijke competenties te ontwikkelen;
- een oefenplaats te creëren waar leerlingen op een veilige manier leren respectvol met elkaar en met elkaars ideeën om te gaan.

Scholen houden ruimte om vanuit de eigen identiteit zelf inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Meer hierover lees je hier

<https://www.nieuwsbrievenminocw.nl/actueel/nieuws/2021/07/07/wet-burgerschapsopdracht-ondersteuning-beschikbaar>

Daarnaast blijven de huidige kerndoelen die te maken hebben met burgerschap (kennis van de democratie, de rechtstaat en de grondrechten kerndoelen 36, 37, 38 en 39) ook gelden.

De nieuwe burgerschapsopdracht vereist een heldere visie van de school op burgerschap en inzicht in hoe dit samenhangt met het schoolbeleid (o.a. verwoord in schoolplan en schoolgids) waarin de burgerschapsdoelen zijn verwoord, een leerplan is opgesteld en de leerresultaten worden bij gehouden. Om de scholen die werken met Blink Wereld te ondersteunen bij de ontwikkeling van deze visie en de concrete invulling daarvan is dit document opgesteld. Hierin is beschreven hoe, waar en op welke manier je met Blink Wereld werkt aan welke burgerschapsdoelen.

Wanneer je werkt met Blink Wereld heb je in principe geen aanvullend lesmateriaal nodig. Vanuit de basis in het lesmateriaal kun je naar eigen inzicht en passend bij de visie verdere keuzes maken en in de praktijk concreet verder invulling geven aan burgerschapsonderwijs. De beschrijving in dit document kun je ook gebruiken om op te nemen in de visie van de school op burgerschap.

Visie op burgerschap

In Blink Wereld staat onderzoekend en ontdekkend leren centraal waarbij de echte wereld het uitgangspunt is. Blink Wereld laat kinderen zich verwonderen en maakt ze nieuwsgierig naar de wereld. Ze leren onderzoeken, zelf nadenken, de wereld ervaren en ontdekken - zodat ze actief hun kennis over de wereld vergroten en hun plek in de wereld vinden. Daar is burgerschap een integraal onderdeel van en in die zin vanuit de aanpak van Blink Wereld geen los vak. Een uitspraak van onderwijsfilosoof Gert Biesta verwoordt dit goed: 'Het gaat er niet alleen om hoe we de wereld in onze kinderen krijgen, het gaat er ook om hoe we onze kinderen kunnen helpen om de verbinding met de wereld aan te gaan en op die manier in de wereld te komen'.

Goed burgerschapsonderwijs gaat dus over kinderen toerusten om op basis van eigen idealen en de maatschappelijke waarden en normen te functioneren in een democratische en diverse samenleving. Wat de kinderen precies gaan tegenkomen in de samenleving weten we niet, dus precies voorschrijven wat in welke situatie wel en niet kan is niet mogelijk en niet wenselijk. Ze krijgen kennis en vaardigheden aangeboden en worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen. Om dit mogelijk te maken worden in Blink Wereld veel verschillende situaties en contexten uit de echte wereld aangeboden waartoe kinderen zich gaan verhouden. Zo kijken ze in Groep 8 bij geschiedenis in het thema 'Eigenwijze burgers' naar de rechten van het volk in relatie tot machthebbers. Dit doen ze aan de hand van de Franse revolutie, de ontwikkeling van het kiesrecht in Nederland, de manier waarop Hitler aan de macht kwam als gekozen dictator vanuit het perspectief van het Duitse volk en hoe zwarten, vrouwen en

homo's in de jaren '60 opkwamen voor rechten en gelijke behandeling. Ze schrijven een wetsvoorstel voor een fictieve wet en stemmen daarover. Vervolgens gaan ze zelf een rechtszaak voorbereiden voor een historische figuur.

Daarnaast doen kinderen ervaringen op en ontwikkelen zij handelingsperspectieven. Dat gebeurt in Blink Wereld door ze actief aan de slag te laten gaan met onderwerpen die een spanning kennen tussen individuele en collectieve belangen of waarden of tussen verschillende collectieve belangen of waarden. Dat gaat over sociale, maatschappelijke en politieke onderwerpen, waarin we als mensen afhankelijk zijn van elkaar om tot een goede uitkomst te komen. Via het lesmateriaal worden dit soort spanningen, belangen- en waardentegenstellingen in de klas gebracht en krijgen kinderen kennis en vaardigheden aangereikt waarover ze zelf nadenken en met elkaar in gesprek gaan en zo tot (nieuwe) inzichten, besluiten en oplossingen te komen. Daarmee kan het klaslokaal een minimaatschappij worden waarin je kinderen toerust voor hun toekomstige rol als burger. Zo stel je ze in staat om zich niet alleen in de huidige samenleving te handelen maar ook andere mogelijke inrichtingen van de samenleving te verbeelden.

Zo beleven kinderen in groep 7 bij aardrijkskunde (Thema 3 Samen sterk) wat de Europese Unie precies is en welke beslissingen er worden genomen. Ze denken na over grenzen en hoe voorkomen kan worden dat er ruzie ontstaat, wat nodig is om goed samen te werken en wat de voorwaarden zijn om samen te werken. In les 4 Eigen belang onderzoeken ze wat een besluit van de EU voor hun land betekent en ontdekken ze dat belangen kunnen botsen. Ze werken samen met gelijkgestemden om hun belang te verdedigen. In thema 4 en Wereldwijd verbonden onderzoeken ze het begrip globalisering en ontdekken ze dat er wederzijdse afhankelijkheid bestaat tussen consumenten (hier) en producenten (elders). Ze denken na over keuzes die ze zelf hebben.

In de manier waarop het lesmateriaal van Blink Wereld is opgezet is er dus niet alleen aandacht voor de kerndoelen van wereldoriëntatie (en dus de kwalificatie), maar door het uitgangspunt van onderzoekend en ontdekkend leren is er ook veel ruimte voor 'socialisatie', 'persoonsvorming' en naast 'leren' ook voor 'ervaren'. Kinderen leren in Blink Wereld bijvoorbeeld niet alleen over WOII (wie, wat, waar en hoe etc.) maar ook over wat al dan niet gewenst of mogelijk gedrag is (wel of geen verzet of collaboratie) en worden zich bewust van eigen denken en doen op basis van dilemma's en het inleven in diverse situaties aan de hand van bijvoorbeeld ooggetuigenverslagen (wat zou ik in zo'n situatie doen en waarom?)

Invulling van burgerschap

Vanuit het lesmateriaal wordt hieronder aangegeven welke thema's en lesmaterialen in Blink Wereld passen bij het burgerschapsonderwijs en de burgerschapscompetenties die in het nieuwe wetsartikel beschreven zijn en die aansluiten bij de huidige kerndoelen Mens en Samenleving (waar nu de doelen die passen bij burgerschap in opgenomen zijn).

Kerndoelen

In Blink Wereld zijn de kerndoelen van 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' 40 tot en met 53 als volgt ondergebracht.

Kerndoel	Komt in Blink Wereld aan bod in
Kerndoelen 40 t/m 46 natuur en techniek	Natuur en techniek > zie jaarplanning groep 3 t/m 8
Kerndoel 47 t/m 50 ruimte	Aardrijkskunde > zie jaarplanning groep 3 t/m 8
Kerndoel 51 t/m 53 tijd	Geschiedenis > zie jaarplanning groep 3 t/m 8

Kerdoelen die direct of indirect over burgerschap gaan zijn ondergebracht in de kerndoelen Mens en samenleving: 34 tot en met 39.

Kerdoelen 36, 37 en 38 gaan over kennis van de democratie en rechtstaat zelf, alsmede de grondrechten en komen als volgt aan bod in Blink Wereld:

Kerndoel	Komt in Blink Wereld aan bod in
<p>Kerndoel 36 De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Thema GS 6.4 Burgers en stoommachines 1800-1900 – Les 5 Voer actie! Over de grondwet, wetten en de rol van de burger - Thema AK 7.3 Samen sterk - Les 1 t/m 5 over Europa - Thema GS 8.2 Eigenwijze burgers – Les 1 t/m 5 over recht en rechtvaardigheid
<p>Kerndoel 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.</p>	<p>Dat is geen paragraaf aan lesstof die je kunt aanbieden, maar vooral houding en gedrag. Maar lesstof met een bepaalde inhoud kan wel een basis vormen om respect en waarden en normen regelmatig aan bod te laten komen. Vanuit het nieuwe wetsvoorstel wordt hier bedoeld op de algemeen aanvaarde basiswaarden: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.</p> <ul style="list-style-type: none"> - In GS Groep 6, thema 4 Burgers en stoommachines les 5 Voer actie gaan kinderen na een les over o.a. kinderarbeid en slavernij bedenken wat ze tegen ongelijkheid kunnen doen. - In AK Groep 7, thema 3 Samen sterk gaan kinderen o.a. de verschillende cultuur, taal en gewoonten van de lidstaten van de EU onderzoeken, en wat grenzen zijn en welke waarde ze hebben. - Extra filmles over vluchtelingen- vraagstuk: Hallo, Salaam Korte documentaire over twee Nederlandse jongens die naar Lesbos gaan om te helpen in een vluchtelingenkamp. Over hoe het is om op de vlucht te slaan en ergens anders een bestaan op te bouwen. - Extra filmles over integratie: Het haar van Ahmad Documentaire over een Syrische vluchteling die iets terug wil doen voor Nederland. - Filmles over 5-delige webserie Nettiquette waarin leerlingen aan de slag gaan met de ongeschreven regels van social media en de ware betekenis van <i>likes</i>, <i>tags</i> en <i>comments</i>.
<p>Kerndoel 38 De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - AK Groep 6, thema 4 Kijk op de wereld - Les 2 Kaaskoppen op klompen over de multiculturele samenleving: iedereen is gelijkwaardig. En Les 3 Gewoon anders over manieren van eten in verschillende culturen; verschillende geloven; godsdienstige feesten; hindoeïsme. - GS Groep 7, thema 4 De wereld in twee blokken – Les 3 Gouden bergen: immigratie leidt tot multiculturele samenleving. - Filmles bij NT 5.3: Jack bestelt een broertje Familiefilm over Jack en zijn twee moeders. Over

	<p>familie(samenstellingen), identiteit, voortplanting.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lesspecial Ontluikende liefde. Deze les over seksuele en gender diversiteit kan ingezet worden in de week van de lentekriebels (15 t/m 21 maart), rond Valentijnsdag (14 februari) of Paarse vrijdag (december). - Lesspecial Black lives matter. De afgelopen jaar waren er veel demonstraties voor Black Lives Matter. Maar welke geschiedenis ging daaraan vooraf? De kinderen bekijken het en onderzoeken de levens van Dorothy Counts, Mae Jemison en Tyler Mitchell. Welke reden zouden zij hebben om te gaan demonstreren?
--	--

Andere kerndoelen die gerelateerd worden aan burgerschap zijn kerndoel 34, 35 en 39. Deze komen als volgt aan bod in Blink Wereld:

Kerndoel	Komt aan bod in
<p>Kerndoel 34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.</p>	<p>Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. In het lesmateriaal komen wel aspecten van lichamelijke en psychisch gezondheid aan bod, zoals in:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In NT 5.3 Het wonderlijke lichaam ontdekken kinderen hoe alles in ons lichaam met elkaar samenwerkt en een functie heeft in het grotere geheel. - In NT 8.2 Slimme sporters herhalen en verdiepen kinderen hun kennis over het menselijke lichaam en (gezond) eten door naar topsporters te kijken en onderzoeken te doen. - AK 6.2: Ayla het tsunamimeisje - Documentaire over de gevolgen van een watersnoodramp in een ander deel van de wereld. - Extra Filmles: Rauw - Documentaire over de Amsterdamse jongen Tom die sinds zijn vijfde uitsluitend rauw voedsel eet. - Extra Filmles: Tien - Documentaire over Jolijn (10) die de enige van het gezin is die haar overleden vader Tien niet kan herinneren. Ze is bang dat anderen hem zullen vergeten. - Filmles bij NT 8.1: Kauwboy - Aangrijpende jeugdfilm over een tienjarige jongen die vriendschap sluit met een kauw. Ook over moeilijke thuissituatie, ziekte en dood.
<p>Kerndoel 35 De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.</p>	<p>Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. Verkeer vraagt om een aparte aanpak en methode. In het aanbod van het lesmateriaal komen wel aspecten van zelfredzaamheid (sociaal, consument) aan bod, zoals in:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In NT 6.3 De limonadefabriek leren kinderen hoe het productieproces in elkaar zit en hoe je als consument rekening kunt houden met het milieu. - In AK 5.3 Eet smakelijk en 5.4 Wereldsupermarkt leren ze waar ons eten en drinken vandaan komt en of het 'eerlijk' of 'oneerlijk' is. - AK 5.1: De IJslandbende - Jeugdfilm over je weg vinden in een omgeving, zowel letterlijk (hoofdpersoon raakt de weg

	<p>kwijt in IJsland), als figuurlijk.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extra filmles over wel of geen vlees eten: Of je worst lust Documentaire over Brechtje (11) die op een varkensboerderij woont, maar liever geen vlees eet en in de stad zou wonen. - Filmles bij NT 7.3: Alles mag Korte film over een jongen die bij de majorettes wil. En over anders zijn en geaccepteerd worden voor wie je bent. - Filmles bij GS 7.2: Snuf de hond in oorlogstijd Familiefilm over vriendschap, oorlog, verzet en verraad. - Extra filmles bij einde basisschooltijd: De wereld van Kim en Bob Jeugddocumentaire over beste vrienden aan het einde van de basisschool en begin middelbare school – houdt hun vriendschap stand?
<p>Kerdoel 39 De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.</p>	<p>In Natuur en techniek zijn er een aantal thema's waarin dit aan bod komt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - NT 6.3 De limonadefabriek. Producten worden gemaakt binnen een productieketen. Alle stappen binnen een productieketen zijn onderdeel van het productieproces: van grondstof tot eindproduct. Bij het volgen van deze stappen kun je rekening houden met het milieu. - NT 8.4 Flitsend design. De kinderen maken een eigen ontwerp voor een product. Hierbij kunnen milieu en duurzaamheid als randvoorwaarden meegenomen worden.

Buiten het leergebied Oriëntatie op jezelf en de wereld zijn er ook kerndoelen Nederlandse Taal die relevant zijn voor burgerschap. Het betreft de kerndoelen waar aandacht is voor discussie, informeren en mediawijsheid. Ook deze doelen komen regelmatig aan bod in de lessen.

Kerdoel	Komt aan bod in
<p>Kerdoel 3 De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.</p>	<p>Het gaat in dit kerndoel vooral om de ontwikkeling van vaardigheden zoals 'discussie voeren'. Bij de ontwikkeling van dit soort vaardigheden is het belangrijk dat het niet eenmalig als trucje geoefend wordt, maar regelmatig terugkeert. Door de onderzoekende aanpak in de lessen van Blink Wereld zijn de vaardigheden stevig verankerd. In de 'Handleiding vaardigheden' in Blink Studio zie je in welke thema's en lessen welke vaardigheden aan bod komen.</p> <p>Daarnaast komt dit kerndoel ook expliciet aan bod in het Projectthema kinderverkiezingen – Kinderen verdiepen zich in les 1 in stellingen over politieke onderwerpen die zij belangrijk vinden. Ze formuleren argumenten voor en tegen verschillende stellingen en bepalen vervolgens hun eigen standpunt. Ze kiezen in les 2 een stelling die ze gaan verdedigen of weerleggen. De rest van de klas bedenkt vooraf of ze voor of tegen zijn en bekijken achteraf of ze van mening zijn veranderd. Ze onderzoeken in les 3 welke partij het beste bij hen past. Dit doen ze aan de hand van de onderwerpen en stellingen die in de eerste twee lessen al (deels) behandeld zijn.</p>

<p>Kerndoel 6 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.</p>	<p>Het gaat in dit kerndoel vooral om de ontwikkeling van vaardigheden zoals 'informatie zoeken op internet', 'betrouwbare website vinden', 'bronnenonderzoek doen'. Bij de ontwikkeling van dit soort vaardigheden is het belangrijk dat het niet eenmalig als trucje geoefend wordt, maar regelmatig terugkeert. Door de onderzoekende aanpak in de lessen van Blink Wereld zijn de vaardigheden stevig verankerd. In de 'Handleiding vaardigheden' zie je in welke thema's en lessen welke vaardigheden aan bod komen.</p> <p>Daarnaast komt dit kerndoel ook expliciet aan bod in het Projectthema De verhalenkoffer - In dit projectthema onderzoeken de kinderen de belevenissen van onbekende slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Ze schrijven vervolgens een 'waargebeurd verhaal' over deze persoon.</p>
---	---

En ook kerndoel 56 in Kunstzinnige vorming dat verband houdt met identiteit en cultureel erfgoed is te relateren aan burgerschap.

Kerndoel	Komt aan bod in
<p>Kerndoel 56 <i>De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Films bij actualiteit: Het paard van Sinterklaas Jeugdfilm over familie, identiteit en cultuurverschillen. De kinderen krijgen door deze films een beeld van hoe het is om als kind uit China naar Nederland te verhuizen. Alles is anders: de taal, de mensen, de gewoontes en tradities. En hoe is het om voor het eerst Sinterklaas te vieren? - Films bij actualiteit: Koningsdag Korte film over hoe Nederland Koningsdag beleeft en over twee jongens die willen voldoen aan de verwachtingen van hun vaders.

Oefenplaats

Nieuwe burgerschapsopdracht	Komt aan bod in
<p>Democratie als oefenplaats</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Projectthema kinderverkiezingen. In Nederland kan iedereen die ouder is dan 18 jaar en de Nederlandse nationaliteit heeft stemmen op de politieke partij van zijn of haar keuze. Maar wat vinden die partijen belangrijk en welke partij past bij jou? Kinderen verdiepen zich in les 1 in stellingen over politieke onderwerpen die zij belangrijk vinden. Ze formuleren argumenten voor en tegen verschillende stellingen en bepalen vervolgens hun eigen standpunt. Ze kiezen in les 2 een stelling die ze gaan verdedigen of weerleggen. De rest van de klas bedenkt vooraf of ze voor of tegen zijn en bekijken achteraf of ze van mening zijn veranderd. Ze onderzoeken in les 3 welke partij het beste bij hen past. Dit doen ze aan de hand van de onderwerpen en stellingen die in de eerste twee lessen al (deels) behandeld zijn. - Films bij GS 8.2: Koning van Katoren - Familiefilm over politiek, cultuurverschillen, religie, corruptie. De problemen

	<p>in het koninkrijk van Katoren staan symbool voor echte wereldproblematiek. De kinderen zien hoe hoofdpersoon Stach deze problemen vindingrijk oplost. Daarna bedenken ze zelf creatieve oplossingen voor wereldproblemen van nu.</p>
--	---